

Pohdiskelevan esseen rautalankamalli

Lähes kaikki esseekokeen tehtävät kehottavat suoraan tai epäsuorasti laatimaan tekstin, joka on pohtiva. Toisinaan kehoitetaan laatimaan mielipidekirjoitus, mutta yleensä siinäkin pitää ottaa kantaa nimenomaan johonkin ongelmaan – siis pohtia. Tästä seuraa, että tekstin laatiminen on samalla tietynlaista ongelmanratkaisua.

Tässä esitetyistä rautalankamallista on hyvä luovasti poiketakin. Älä sovel-la sitä aina orjallisesti kohta kohdalta!

I Määrittele tehtävän ongelma.

Muotoile ongelman ydinkysymys. Vaihtoehtoja on yleensä monia. Yritä muotoilla sellainen kysymys, joka mahdollistaa aiheen käsittelyn riittävän laajasti, eri näkökulmista. Samalla siis rajaat aiheesi ja haravoit mahdollisia näkökulmia.

II Esittele, erittele ongelma.

Miten se ilmenee? Keitä tai mitä se koskee? Missä se ilmenee? Ongelma ennen ja nyt (aikaperspektiivi)? Tämä kohta on samalla argumentointisi pohja, jossa perustelet aiheen ja valitsemasi kysymyksen tärkeyden. Samalla kun vastaat tämän kohdan kysymyksiin, tulet jo konkretisoineeksi aiheetta ja valinneeksi näkökulmiasi: onko ongelma esimerkiksi

- yhteiskunnallinen tai poliittinen oikeudenmukaisuuskysymys
- taloudellinen tai tuotannollinen
- ekologinen
- yksilöä koskeva
- sosiaalinen (työyhteisöt, perheet ym.)
- moraalinen, eettinen (yksilö- ja yhteisötasoilla) jne.

Näistä kohdista voit laajuuden mukaan rakentaa tarpeellisen määrän kapaleita tekstiisi.

Yritä löytää mihin tahansa aiheeseen aina sekä yksilötason että yleisen (yhteiskunnallisen, eettisen, filosofisen tms.) tason näkökulmia. Näin tulet liikkuneeksi sekä konkreettisella että abstraktilla tasolla.

Kun käsittelet ongelmaa yksilön näkökulmasta, ota mukaan omia kokemuksiasi, tietojasi, havaintojasi! Näin saat mukaan hyvään esseeseen kuuluvan oman äänen.

III Pohdi ongelmaa.

Mistä ongelma johtuu (historialliset syyt, luonnonlait, ihmisluonto, tiedon puute, perinteet, asennevammot, väärä politiikka, kasvatus, ahneus, markkinamekanismit)? Syyllisiä?

Mitä ongelmosta seuraa? Tässä jälleen pitäisi muistaa sama kuin kohdassa II, eli seurauksia voi tarkastella hyvin monesta näkökulmasta, minimissään jälleen yksilön ja yhteisön tai yksittäisen ja yleisen kannalta.

IV Punnitse ratkaisuvaihtoehtoja.

Miten ongelmaa on yritetty ratkaista? Tulokset?

Miten voisi ratkaista? Perustelut.

Tässä kohtaa on kyse argumentoinnista ja perustelujen etsimisestä. Kun käsittelet erilaisia ratkaisumalleja, samalla tulet esitelleeksi erilaisia, kilpailleviakin ajattelutapoja ja ”väitelleeksi itsesi kanssa”. Ota mukaan niin järkiperusteita kuin moraaliin ja tunteeseen vetoavia argumentteja (logos, eetos, paatos). Näin liikut taas sekä yleisellä että yksilön tasolla.

V Laadi yhteenveto tai muu lopetus.

Oma ratkaisusi? Vastaus – tai sitten toteamus, ettei yksiselitteistä ratkaisua ole. Ehkä esiin nousi uusi, parempi kysymys?